

Motion till riksdagen 2025/26:3823

av **Rickard Nordin (C)**

med anledning av prop. 2025/26:26 Regelverket för framtidens el- och gasnät

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag om att upphäva lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett bredare förslag som moderniserar relevanta regelverk inklusive ellagen för att främja flexibilitet, decentralisering och en snabbare utbyggnad av elnätet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intäktsregleringen för elnätsföretag måste reformeras för att i högre grad premiera investeringar i smart teknik, flexibilitetstjänster och effektivare resursutnyttjande framför enbart traditionell nätutbyggnad och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka konsumentskyddet på elmarknaden för att säkerställa rimliga nätavgifter och ökad transparens från de företag som verkar under naturliga monopol, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att utfärda riktlinjer för obligatoriska samhällsekonomiska analyser vid byggnation av nya transmissionsledningar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma med ett förslag där överrullningen av elnätsavgifter slopas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Centerpartiet välkomnar att regeringen tar steg för att anpassa svensk lagstiftning till EU-rätten, vilket är syftet med proposition 2025/26:26. Att stärka Energimarknadsinspektionens (EI) oberoende och ge myndigheten utökade befogenheter att meddela föreskrifter är i grunden positivt. Propositionen är dock ett tydligt exempel på en teknisk justering som helt missar den större och mer akuta utmaningen: att Sveriges elsystem behöver en fundamental modernisering för att klara klimatomställningen, säkra industrins konkurrenskraft och ge hushållen trygga och låga elpriser.

Regeringens förslag fokuserar på hur regelverket ska administreras, men undviker den avgörande frågan om vad regelverket ska uppnå. Sverige står inför en fördubbling av elbehovet till 2035, och elnätet är redan i dag en av de största flaskhalsarna för den gröna omställningen. Att i det läget endast justera ansvarsfördelningen för en föråldrad lagstiftning är otillräckligt. Vi behöver en ny, teknikneutral och framåtblickande ellag som premierar de snabbaste, billigaste och mest effektiva lösningarna.

Regeringen begår också misstaget att ensidigt gynna nätägarna på konsumenternas bekostnad. Genom att fortsätta den s.k. överrullningen och inte slopa lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet, trots att utredningen i fråga (Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät [SOU 2023:64]) föreslår det, kommer att öka hushållens och företagens elfakturor kraftigt, utan att motsvarande nytta uppnås.

Flexibilitet, smarta och samhällsekonomiska nät

Propositionen cementerar en föråldrad syn på elnätet där den primära lösningen på kapacitetsbrist är att bygga mer fysisk ledning, vilket är dyrt och tar lång tid. En modern ellag måste utgå från fyrstegsprincipen, där man i första hand använder befintlig infrastruktur smartare. Centerpartiet anser att intäktsregleringen för elnätsföretagen måste reformeras i grunden. Det måste bli mer lönsamt att investera i flexibilitets-tjänster, smarta elnät, digitalisering och energilagring som ökar kapaciteten i befintliga nät. Regeringens förslag ger EI mandat att utforma föreskrifter, men utan en tydlig politisk viljeriktning från riksdagen riskerar vi att fastna i gamla hjulspår. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag som säkerställer att flexibilitet och effektivisering alltid provas före nätutbyggnad.

Framtidens energisystem kommer att vara mer decentraliserat

Tusentals hushåll, lantbrukare och företag vill och kan producera sin egen el, vilket minskar belastningen på de stora näten, ökar robustheten och sänker kostnaderna för alla. Dagens regelverk är dock fullt av hinder. Propositionen gör inget för att lösa dessa problem. En moderniserad lagstiftning måste aktivt främja energigemenskaper och undanröja de byråkratiska och fiskala hinder som i dag bromsar en folkrörelse för lokal, förnybar el.

Att utbyggnaden av elnätet är effektivt och samhällsekonomiskt klokt är helt avgörande för att vi ska klara omställningen. Av förordningen för nätkoncession framgår under rubriken Bemyndiganden, i 21 §, att nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om kraven i 5–14 §§. Det innebär att nätmyndigheten kan meddela

närmare föreskrifter om både miljökonsekvensbeskrivning och samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning enligt 6 §. Detta bemyndigande gavs redan 2021. Ändå har EI utfärdat några sådana föreskrifter. Det gör att de samhällsekonomiska analyser som finns i bästa fall är djupt bristfälliga och ofullständiga. Många gånger analyseras inte alternativ till ny dragning. Alternativ som kunde varit både mer marksnåla eller mer effektiva. Det analyseras inte viktiga faktorer som miljöpåverkan, intrångseffekter som ianspråktagande av mark, försvårande av jord- och skogsbruk eller påverkan på natur- och boendemiljöer. Eftersom det bemyndigande som utfärdades redan 2021 inte har följts upp bör riksdagen och regeringen ge EI i uppdrag att utfärda riktlinjerna i fråga.

Stärkt konsumentskydd mot monopolpriser

Elnätsföretagen verkar på en marknad med naturliga monopol. När EI nu får större frihet att utforma regler är det avgörande att konsumentskyddet stärks parallellt. Hushåll och företag ska inte drabbas av oskäligen prishöjningar på nätavgifter. Det behövs ökad transparens i prissättningen och skarpare verktyg för EI att ingripa mot oskäligen avgifter. Detta är en central del av en rättvis grön omställning som regeringen helt bortser från i sin proposition.

Genom att fortsätta den s.k. överrullningen möjliggör också regeringen ett fortsatt uttag på upp till 16 miljarder kronor. Detta tvärtemot den utredning som genomförts och tvärtemot remissvaren från exempelvis EI. Det är en oförsvarlig höjning av elfakturorna i ett läge när vi vet att elektrifiering är svaret för såväl ökad tillväxt som sänkta utsläpp. Med ett större fokus på effektiva åtgärder behövs inte heller samma investeringsutrymme och vi vet dessutom att en stor del av de pengar som tagits ut via den nuvarande lagen inte gått oavkortat till investeringar utan också till vinster i verksamheten.

Sammanfattningsvis är regeringens proposition en nödvändig men alldeles för begränsad justering. Den löser ett juridiskt problem men ignorerar den verkliga, akuta utmaningen. Centerpartiet anser att riksdagen bör uppdra åt regeringen om att återkomma med en genomgripande översyn av relevant lagstiftning som på riktigt rustar Sverige för framtidens energisystem – ett system som är flexibelt, decentraliserat, robust och kostnadseffektivt.

Rickard Nordin (C)